

תל רומיידה – הפארק הארכיאולוגי העתידי של חברון

בתחילת חודש ינואר 2014 החלה חפירה ארכיאולוגית חדשה בתל רומיידה שבחברון.¹ החפירה מתקיימת בראש התל, בשטח שמעל ההתנחלות היהודית (שכונת 'אדמות ישי') ובין בתי הפלסטינים (מדרום-מערב להתנחלות). התל נמצא בקצה המערבי של האזור הנמצא בשליטה ישראלית (H2) ומהווה אצבע חודרנית לשטח הפלסטיני. החפירה מנוהלת על ידי רשות העתיקות ואוניברסיטת אריאל כחלק מפיתוח פארק ארכיאולוגי בתל רומיידה, בעלות ראשונית של 7 מיליון שקלים מתקציב משרד התרבות והספורט.

החפירה משתלבת עם הצהרות ראש הממשלה, בנימין נתניהו, שחברון תישאר בידי ישראל בכל הסכם שלום בין ישראל לפלסטינים.² למרות זאת, נראה שתוכנית הפארק הארכיאולוגי החלה להירקם לפני ארבע שנים לפחות. בשנת 2010 ביקרו בחברון שרת התרבות והספורט לימור לבנת, יחד עם מנכ"ל רשות העתיקות.³ כבר אז הוחלט שרשות העתיקות תיתן את חסותה המדעית לחפירה, למרות שכמעט כל החפירות בגדה המערבית מתנהלות על ידי קמ"ט ארכיאולוגיה של המנהל האזרחי. רשות העתיקות הייתה מעורבת בחפירה בתל רומיידה גם בסוף שנות ה-90 של המאה ה-20. הייתה זאת חפירת הצלה לפני הקמת ההתנחלות על התל. רבים מן השרידים הארכיאולוגיים שהתגלו בחפירה זו נמצאים עדיין בשטח והם חלק ממסלול הסיור של המתנחלים בחברון. מעליהם, על גבי עמודים, הוקמו בתי המתנחלים.

בתל רומיידה בנויים בתי המתנחלים לצד בתיהם של הפלסטינים. למעט הבנייה הזאת, רובו של התל הוא שטח פתוח ובו גם מטעי עצי זית. האתר מזוהה עם ראשיתה של חברון המקראית. בשטחים שנחפרו נמצאו שרידים למן 3,000 לפנה"ס בקירוב ועד ראשית התקופה העות'מאנית. שרידים משמעותיים באתר מתוארכים לתקופה הכנענית – תקופת הברונזה התיכונה II ב' – 1800-1700 לפנה"ס. חוקרים המסתמכים בכרונולוגיה שלהם על הנאמר במקרא מזהים תקופה זו עם תקופת האבות.⁴

¹ ב' חסון, "המדינה מממנת יוזמה של מתנחלי חברון להקים פארק ארכיאולוגי בתל רומיידה", הארץ, 9 בינואר 2014

² ב' רביד, "נתניהו לח"כים מהליכוד: לא נפנה את חברון ובית אל", הארץ, 6 לינואר 2014

³ אתר האינטרנט של מערת המכפלה, ארכיון אירועים: "לבנת בחברון: חוזרים לבנות בתום ההקפאה"

⁴ חברון עיר האבות, "ארכיאולוגיה בחברון", 30 במאי 2006

הפארק הארכיאולוגי המתוכנן יכלול גם את שטחי החפירות שבוצעו על ידי מדינת ישראל בשנות ה-80 וגם את אלה שבהם חפר הארכיאולוג האמריקאי פ' המונד (Ph. Hammond) בשנות ה-60 של המאה ה-20. חפירות אלו נערכו בצדו הדרומי-מזרחי של התל. השרידים שנחשפו בהן נותרו גלויים בשטח, אך במהלך השנים הצטברו במקום פסולת ואדמה. נראה שהכשרת הפארק הארכיאולוגי תכלול את ניקוי השטחים הללו והכשרת שבילים המוליכים מצדו אחד של התל אל משנהו. במהלך הסיור בתל אפשר יהיה לראות את העיר חברון כולה, לרבות העיר העתיקה ומערת המכפלה. המסלול יתחיל מבתי המתנחלים והשרידים הארכאולוגיים שבשטחם ('אדמות ישי') ויימשך לכיוון החפירה החדשה והשטחים שנחפרו במאה ה-20. אין ספק כי השילוב של העתיקות והתצפית על חברון הערבית ומערת המכפלה, יספקו למבקרים חוויה מרגשת.

השימוש באתרי עתיקות להבאת מבקרים וחיזוק הלגיטימציה של ההתנחלות מוכרים מאתרים רבים בגדה המערבית, כמו סילוואן ('עיר דוד'), סוסיא, תל שילה ועוד. המקרה של חברון/תל רומידה הוא ייחודי מכיוון שהפארק הארכיאולוגי עתיד להשתרע באחד המקומות הרגישים ביותר בעיר, בשטח שבו הפלסטינים והישראלים גרים בשכנות והחיכוכים בין הצדדים הם עניין שבשגרה.

הפארק הארכיאולוגי הוא המשך ישיר של מפעל ההתנחלות בחברון בכלל ובתל רומידה בפרט. כיום מתרכזת התיירות בחברון סביב מערת המכפלה; זוהי תיירות דתית-אידיאולוגית ברובה, של מתנחלים ותומכיהם. בימי הממשלה הקודמת יזם שר החינוך דאז, גדעון סער, תוכנית להבאת תלמידים ישראלים לביקורים בחברון.⁵ יוזמה זו נגדעה על ידי שר החינוך הנוכחי. שי פירון. לעומת זאת, הפארק הארכיאולוגי יהיה אמצעי להבאת מאות אלפי מבקרים למקום באצטלה של סיור היסטורי-לימודי, כביכול א-פוליטי. המעבר מהצגת ההתנחלות כדתית להתנחלות לאומית, הנטועה בלב הקונצנזוס הישראלי, הוא כלי מרכזי במאבק המתנחלים להשפעה על דעת הקהל והפיכת הרחובות הריקים של חברון הישראלית לשוקק חיים.

ינואר 2014

© עמק שווה (חל"צ) | www.alt-arch.org | info@alt-arch.org

⁵ חדשות 2, "שר החינוך גדעון סער: ["נמשיך את סיורי המורשת בחברון"](#), מאקו, 27 לאוגוסט 2012

בניה ישראלית בתל רומיידה

שטח החפירות החדשות

חפירות שנות ה 80

הנוף הנשקף מתל רומיידה